

Stichting Rabarber
Jaarverslag 2017

April 2018

INHOUD

DEEL 1: JAARVERSLAG 2017

1.	Bestuursverslag	3
2.	Missie en visie	5
3.	Activiteitenoverzicht	7
4.	Werkplan	9
5.	Cultuuronderwijs op z'n Haags: voorstellingen voor PO en VO	14
6.	Bijzondere projecten en samenwerkingen	19
7.	Rabarber en de Code Culturele Diversiteit	20
8.	Rabarber en de Governance Code Cultuur	23
9.	Verslag van de Raad van Toezicht	25
10.	Organisatie en medewerkers	27

BIJLAGE 1. 29

- a. Overzicht nevenactiviteiten bestuurder
- b. Overzicht nevenactiviteiten leden Raad van Toezicht

BIJLAGE 2.

Prestatiegegevens 2017

BIJLAGE 3.

Verklaring van de Raad van Toezicht en het bestuur inzake de subsidieverantwoording Den Haag

DEEL 2: JAARREKENING 2017

- 11. Jaarrekening 2017 met bevindingen accountant

1. Bestuursverslag

Dit jaarverslag van Rabarber, bestaande uit een bestuursverslag en een jaarrekening, is de verantwoording van het gevoerde artistieke, organisatorische en financiële beleid over het boekjaar 2017. Voordat we dieper ingaan op gevoerde beleid, allereerst een korte samenvatting in dit eerste deel van het bestuursverslag van de belangrijkste ontwikkelingen

Deelnemers, leerlingen, productie en bezoekers

Hierbij enkele kerncijfers op een rijtje.

Aantal deelnemers	1.177
Aantal leerlingen cultuuronderwijs primair onderwijs	3.101
Aantal leerlingen cultuuronderwijs voortgezet onderwijs	913
Aantal producties	28
Aantal speelbeurten/voorstellingen	131
Aantal bezoekers aan voorstellingen	15.709
Aantal doorstromers naar Hbo toneel- en kunstvakopleidingen	15

Personeel

Rabarber is een kleine, efficiënte organisatie, die werkt vanuit het doel van goed cultureel ondernemerschap. Achter de schermen werken 8,25 fte ter ondersteuning van alle theateractiviteiten.

In 2017 zijn er de volgende veranderingen in de formatie vermeldenswaardig:

- Sinds oktober 2017 is er een communicatiemedewerker aangetrokken voor 24 uur per week, om de marketing en externe communicatie beter vorm te geven.
- De meeste productiemedewerkers worden op projectbasis betrokken bij de verschillende grotere voorstellingen, rond een kern vaste technici. Onze 1^e technicus, tevens hoofd onderhoud, is met ingang van 1 januari 6 uur per week minder gaan werken. Dat heeft de mogelijkheid geboden onze 2e technicus een vast dienstverband te bieden.
- Eind 2016 introduceerde de gemeente Den Haag de zogenaamde STIP-regeling, een regeling voor werkervaringsplaatsen voor mensen met een uitkering. Wij hebben daardoor twee mensen kunnen plaatsen in de ondersteuning, de één als interieurverzorger, de ander als assistent foyer- en productiemedewerker.

Huisvesting

Rabarber is sinds jaar en dag gevestigd in de oude Openbare Bibliotheek aan de Vondelstraat. Sinds februari 2017 heeft Rabarber ook de beschikking gekregen over de achterzijde van de voormalige Appelloods, als extra repetitie- en voorstellingsruimte. De gemeente heeft deze ruimte aangemerkt als nieuwe theaterbroedplaats. De voorzijde van de loods is in gebruik bij de Stichting Dégradé, de achterzijde bij Rabarber. De gemeente heeft Rabarber gevraagd als beheerder van de loods op te treden. Zowel Dégradé als Rabarber zijn vrijgesteld van huur voor de periode 2018 en 2019.

Financiën

Dit jaarverslag heeft betrekking op het eerste jaar van de meerjarenbeleidsplan 2017-2020. Het boekjaar 2017, dat loopt van 1 januari tot en met 31 december, is afgesloten met een positief saldo van € 34.558. In het gedeelte over de jaarrekening komen begrote en werkelijke baten en lasten over 2017 nader aan bod.

Bij de subsidiebeschikking die voortvloeit uit de Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2017-2020 heeft de gemeente Den Haag aangegeven dat ook er een onderscheid in de jaarrekening gemaakt moet worden tussen niet-subsidiabele activiteiten in het kader van vrijetijdsbesteding en subsidiabele activiteiten in het kader van producties en cultuureducatie.

In de bijgevoegde jaarrekening is dat ook gedaan. Daaruit blijkt dat Rabarber een positief resultaat voor van € 28.042 heeft gehaald op de niet-gesubsidieerde theateractiviteiten die worden gefinancierd uit private middelen. Dit positieve resultaat wordt aangewend voor een nieuw cultuur educatief project op basisscholen in Den Haag, mogelijk in het kader van culturele diversiteit.

Ook is er een licht batig saldo uit de gesubsidieerde activiteiten van € 6.516

Hierbij vragen wij de toestemming van gemeente Den Haag dit positieve resultaat toe te voegen aan de continuïteitsreserve.

Rebecca van Leeuwen
bestuurder

Karin Lucet
zakelijk leider

2. Missie en visie

Al bijna 35 jaar is Rabarber een veilige, inspirerende en vooral creatieve plek waar iedereen zijn eigen fantasie en verbeelding kan volgen. Rabarber is in de loop der jaren uitgegroeid tot een omvangrijke theaterschool die landelijke bekendheid geniet. Die positie heeft Rabarber alleen maar kunnen bereiken doordat wij doorlopend blijven pionieren op het kruispunt van theater en cultuureducatie. Wij zoeken telkens naar de grenzen binnen theater, zolang wij daarbij onze basis – de jeugd – niet uit het oog verliezen.

Missie

Rabarber heeft als missie zoveel mogelijk kinderen, jongeren en jongvolwassenen in aanraking te brengen met het cultuurgood theater. Wij doen dit op een gestructureerde en professionele wijze, door middel van een werkplan met een lange lijn vanaf 6 jaar. Door hen zowel actief, receptief als reflectief kennis te laten maken met het theaterlandschap, krijgen onze deelnemers bouwstenen aangereikt om zich verder te kunnen ontwikkelen tot veelzijdige volwassenen met een blijvende interesse voor cultuur.

Rabarber heeft verschillende functies, die onderling nauw samenhangen en elkaar versterken: het is een theaterschool, een aanbieder van cultuureducatieve programma's, een talentontwikkelaar, een productiehuis, een aanbieder van jeugd- en jongerentheater, een springplank voor nieuwe theatermakers, een samenwerkingspartner en het heeft een loketfunctie. Bij al deze functies staan de kernwaarden van Rabarber centraal: spelplezier, persoonlijke ontwikkeling, talentontwikkeling, magie van en passie voor theater.

Toegevoegde waarde

Terugkijkend is Rabarber voor de meeste oud-deelnemers een fijne vrijetijdsbesteding geweest. Waar ze met veel plezier aan terugdenken, vriendschappen en liefde voor theater aan hebben overgehouden. Waar ze hun zelfvertrouwen hebben gevonden, zich beter hebben leren uiten en evenwichtiger mensen zijn geworden.

Voor velen is Rabarber ook de start geweest van een carrière op en rond het podium. Mensen die vandaag de dag niet meer weg te denken zijn van de landelijke podia, televisie of film zetten bij Rabarber hun eerste stappen, zoals Barry Atsma, Eva Duijvestein, Gijs Naber, Frank Evenblij, Fedja van Huêt, Georgina Verbaan, Eva Jinek, Jelle de Jong, Tom van Kalmthout en vele anderen. Daarnaast werken veel oud-deelnemers achter de schermen op diverse plekken in de culturele sector. In september 2017 zijn 15 Rabarbertalenten aan hun professionele opleiding begonnen bij één van de landelijke kunstvakopleidingen.

Talentontwikkeling

Door middel van theater werken kinderen aan het ontwikkelen van hun persoonlijkheid. Deelnemers bij Rabarber worden zich bewust van zichzelf en hun relatie met anderen. Bij Rabarber gaat het er om van ieder persoon de authenticiteit te ontdekken. Daarbij wordt altijd gedacht vanuit hun mogelijkheden en niet vanuit hun onmogelijkheden.

Naast persoonlijkheid werkt Rabarber ook doelbewust aan talentontwikkeling. Talent is een bekwaamheid of begaafdheid die sluimert. Talent kan je aanwakkeren door persoonlijke interesse en passie. Wij proberen jongeren inzicht te geven in hun talent en hen gehoor te laten geven aan hun eigen talenten en kwaliteiten. Talent hebben is één ding, het herkennen en ontwikkelen is iets anders.

Rabarber onderhoudt in het kader van verdere talentontwikkeling nauwe contacten met alle theater- en kunstvakopleidingen. We volgen de nieuwe theaterontwikkelingen op de voet en zitten in diverse overlegorganen. Ook zijn we geïnteresseerd in jonge innovatieve theatermakers. Hen bieden we zowel tijdens hun stagetijd als daarna een plek om zich verder te kunnen ontwikkelen

Maatschappelijke betrokkenheid

Rabarber is een maatschappelijk betrokken organisatie. Dat uit zich in de keuzes die wij maken:

- *Zoeken naar de verbinding tussen mensen.* Bij en via Rabarber ontmoeten duizenden kinderen, jongeren en jongvolwassenen van verschillende soorten scholen en opleidingen elkaar, uit alle wijken van Den Haag. Ze komen met elkaar in contact, leren elkaar kennen en leren van elkaars achtergrond. Rabarber kiest niet voor segregatie, maar voor de verbinding. Wij werken niet alleen binnen scholen en binnen Rabarber met theater, wij laten kinderen en jongeren ook kennismaken met de wereld van theater. Jaarlijks worden er onder begeleiding van Rabarber een groot aantal voorstellingen bezocht. Dit zijn voorstellingen die spelen in de verschillende Haagse theaters; ze worden uitgezocht op leeftijd, opleiding en discipline.
- *Rekening houden met de beleefwereld van jongeren.* Onze deelnemers zitten in een kwetsbare leeftijdsgroep, waarbij 'erbij horen' en 'anders zijn' vaak een dilemma vormen. Rabarber biedt een veilige omgeving om zich te kunnen ontwikkelen tot evenwichtige personen, waarbij er zowel in de theatrale programmering als de begeleiding van docenten volop aandacht is voor zaken als pesten, drugs, zelfdoding, geaardheid en culturele verschillen. Zo ontwikkelde Rabarber in samenwerking met Omroep West de film 'Gebroken', een spannende korte film over hoe ver je gaat om erbij te horen en tot stand gekomen. Deze film wordt in combinatie met een thematische workshop als binnenschoolse cultuureducatieproject opgenomen in ons aanbod voor groep 7 en 8 van het basisonderwijs en klas 1 en 2 van het voortgezet onderwijs.
- *Verankeren van cultuur in het onderwijs waar mogelijk.* Theater maken levert een bijdrage aan de onderwijsdoelen in het algemeen, zoals jezelf en anderen leren respecteren en te waarderen, ongeacht culturele en sociaal maatschappelijke achtergronden. Maar ook om zowel verbale als non verbale communicatievormen bij jezelf en anderen te herkennen en deze op juiste wijze te kunnen interpreteren en verwerken. Daarom zoekt Rabarber de samenwerking met zowel het primair als het voortgezet onderwijs, in alle delen van de stad.
- *Kansen bieden voor mensen die het minder makkelijk hebben.* Er zijn veel mensen, vooral ouderen, die nauwelijks de deur uitkomen. Daarvoor maakt Rabarber het mogelijk, in samenwerking met de organisatie Boodschappenbegeleidingsdienst, om onze familievoorstellingen te bezoeken. Ook kijkt Rabarber naar mensen die wel zouden willen werken, maar een grote achterstand hebben tot de arbeidsmarkt. Zij kunnen aan de slag bij ons als vrijwilliger. Dat doen wij samen met de Haagse vrijwilligersorganisatie PEP. Wij helpen ook, mede dankzij subsidieregeling STIP van de gemeente Den Haag, langdurig werklozen hun zelfvertrouwen terug te krijgen door hen een functie binnen onze organisatie te bieden.
- *Samenwerking met cultuurpartners in de stad.* Wij zoeken naar mogelijkheden om laagdrempelige voorstellingen in de Haagse Cultuurankers te kunnen spelen. In 2017 is onze familievoorstelling over anders zijn, 'Katom op zoek naar de toverbloem', binnen het voorjaarsvakantiefestival KrokusKabaal geplaatst en in zes verschillende Cultuurankers gespeeld, elke keer voor een uitverkochte zaal. Rabarber neemt natuurlijk ook deel aan diverse culturele overlegorganen, zoals het DP: het Haags Directie Podium Overleg en de Duurzaamheidskring Haagse Theaters.

3. Activiteitenoverzicht

Rabarber biedt verschillende activiteiten aan. Daarnaast werkt Rabarber samen met andere instellingen in het tot stand brengen van producties. Hierbij een beknopt overzicht van de activiteiten 2017 en de reeds bekende activiteiten 2018. Veel van deze activiteiten worden nader toegelicht in de volgende hoofdstukken van dit jaarverslag.

2017

Theaterdisciplines

In totaal circa 90 groepen, 7 dagen per week. Elke groep varieert in lengte: 1 uur, 2 uur, 2,5 uur, 3, 4 of 6 uur.

hele jaar

Vooropleidingen in kader van talentontwikkeling

Landelijke oriëntatie toneelscholen (LOT), Tussenjaar, Inside Out en TRAC 1+2

.

Voorstellingen voor primair onderwijs (PO), Cultuureducatie op z'n Haags

Multimediale voorstelling 'Gebroken', met workshopprogramma over pesten en groepsgedrag

Heel schooljaar

Coördinator voor en van 'Kunstenaar in de klas'

Heel schooljaar

Workshopprogramma met alle scholen, voor 'De Muren hebben Oren'

juni

Voorstelling 'Witte Zwanen, Zwarte Zwanen', met workshopprogramma

oktober - december

Voorstelling 'Sinterklaas', samen met het Residentie Orkest in Zuiderstrandtheater

november

Voorstelling 'Sint in de Pietensportschool'

november - december

Voorstellingen voor voortgezet onderwijs (VO), Cultuureducatie op z'n Haags

Dalton@rabarber: 2 producties en 8 miniproducties, met Dalton Den Haag

heel schooljaar

Jongeren voorstelling 'Moederland' in Theater Merlijn

maart en september

Theaterfestival RAB'S met en voor VO-scholieren

februari

Theaterwerkplaats met eindvoorstelling, samen met Dalton Voorburg

heel schooljaar

Inleiding op spelen in VMBO brugklassen, samen met Diamantcollege

heel schooljaar

Multimediale voorstelling 'Gebroken', met workshopprogramma over pesten en groepsgedrag

heel schooljaar

Eigen producties, vrij toegankelijk voor publiek

Eindvoorstelling 'Liefde, werktitel', 5T dalton@rabarber, in Theater Merlijn, 12+

januari

Familievoorstelling 'Een Sneeuwvitje' in Theater Merlijn, 5+

februari

Kindervoorstelling 'Katom op zoek naar de toverbloem', op reis langs

februari

CultuurAnkers tijdens Krokus Kabaal, 4+

Jongeren voorstelling 'Moederland', in Theater Merlijn, 12+

maart en september

Eindvoorstelling TRAC3, in Studio33, 15+

mei

Familievoorstelling 'Wonderkinderen', in Theater Merlijn, 5+

april

Eindvoorstelling TRAC2, in Studio 33, 15+

mei

Eindregievoorstellingen (2) van diverse toneelacademies, in Studio33, 15+

mei

Muzikale voorstelling, 3T dalton@rabarber, in Theater Merlijn, 10+

juni

Jongerenproducties (15), in Theater Merlijn en Studio33, 12+ : ST33 festival

juni

Familievoorstelling 'Boom en de Jongen', in Theater Merlijn, 4+

oktober

Sinterklaasvoorstelling, in Theater Merlijn, 3+

november en december

Familievoorstelling 'Het Zwanenmeer', in zaal 1 van Theater aan het Spui, 5+

december

Festivals met jongerenproducties, in Theater Merlijn en Studio 33, (deels) vrij toegankelijk voor publiek

Theaterfestival RAB'S voor VO-scholieren (gedeeltelijk binnenschools), 12+	februari
Studio 33 Festival: Haags jongeren theaterfestival (2 weekenden, 15 voorstellingen, films en randprogramma), 12+	juni

Miniproducties voor familie, vrienden en klasgenoten, in Theater Merlijn en Studio 33

Theatrale performances van het Tussenjaar	februari
Eindeschooljaarsvoorstellingen van alle groepen (6-12 jaar)	april
Eindsolo's en certificaatuitreiking, 5T dalton@rabarber	maart
Miniproducties, 4T dalton@rabarber	december en juni
Eindeschooljaar miniproducties van 1T en 2T dalton@rabarber	mei
Miniproductie 'Maak je eigen voorstelling in één vakantieweek'	april, mei

2018 (voor zover nu bekend)

Familievoorstellingen

Bambi 4+	februari
De ark van Noach 5+	mei
Betovering 4+	oktober

Theaterfestivals voor en door jongeren

Theaterfestival RAB'S voor VO-scholieren (gedeeltelijk binnenschools), 12+ (9 voorstellingen)	februari
Studio 33 Festival: Haags jongeren theaterfestival (2 weekenden, 16 voorstellingen, films en randprogrammering), 12+	juni

Binnenschoolse voorstellingen

'Kasimir en Karoline', 5T dalton@rabarber 12+	januari
'Peer Gynt', 3T dalton@rabarber 10+	mei
Groep 8 'eindmusical' De Spoorzoeker	juni

Cultuuronderwijs op zijn Haags Schoolvoorstellingen

'Bevroren', voor groep 3, 4, 5, 6 PO	oktober/december
'Sinterklaas Superster', voor groep 1, 2, 3, 4 PO	november/december
'Gebroken', met workshopprogramma over pesten en groepsgedrag voor groep 7 en 8 PO en klas 1, 2 VO	hele schooljaar

Twee eindregies van verschillende landelijke toneelscholen door aankomende theatermakers

Het faciliteren en ondersteunen van deze eindregies.	mei
Musical Summer School	juli

4. Werkplan

Rabarber presenteert activiteiten op het gebied van toneel ondersteund door zang, dans, musical, en camera-acteren. Het helpt alle deelnemers in hun spelontwikkeling en begeleidt de meest succesvolle jongeren in het traject om van theater hun vak te maken. Wij organiseren al onze activiteiten in één doorlopende lijn. Tussentijds uitstappen kan altijd, maar Rabarber zorgt ervoor dat - als je dat wilt - er één lang traject is van kind tot en met jongvolwassene. De fasen sluiten onderling goed op elkaar aan en overlappen licht, omdat elke fase van de ontwikkeling van elke persoon afhankelijk is. Deelnemers doorlopen bij Rabarber een volledig programma, met een duidelijke structuur en een heldere opbouw.

<i>doelgroep</i>	<i>leeftijd</i>	<i>aanbod</i>
kinderen	6/7 tot 11/12 jaar	verschillende groepen: spel, beweging en zang
jongeren	11/12 tot 20 jaar	productiegroepen: werkplaats-, jongeren- en familieproducties
jongvolwassenen	17/18 tot 30 jaar	vooropleidingen, productiegroepen, eindregies en avondopleidingen

Het werkplan is zo opgebouwd dat alle deelnemers naar niveau en leeftijd ingedeeld zijn. Iedere fase heeft haar eigen doelstelling. De theatermakers van Rabarber zorgen voor professionele input. Zelf zijn ze vaak ook actief in het theater en hebben ze zonder uitzondering een Hbo-opleiding gevolgd bij een toneelschool, dansacademie of conservatorium.

Fasegewijze opbouw

Het langlopende traject start vanaf het zesde of zevende levensjaar. Bij de beginnende jonge kinderen in de basisgroepen gaat het vooral om het ontwikkelen van spelplezier. Toneelspelen is een middel om hun zelfvertrouwen te vergroten en de interactie tussen kinderen te versterken. Op een speelse manier maken ze kennis met theatrale vormen. Alle groepen worden aan het eind van het seizoen afgesloten met een eindejaarsvoorstelling in een van de twee theaterzalen van Rabarber, waarin de deelnemers het eindresultaat aan hun familie kunnen laten zien.

Na de basisjaren stromen de kinderen door naar de productiegroepen. In deze tweede fase, die veelal overeenkomt met de periode van de middelbare school, is spelplezier nog steeds de basis, maar wordt het accent verlegd naar de ontwikkeling van individuele kwaliteiten. In werkplaatsproducties, jongerenproducties of familieproducties wordt er verder gewerkt aan talentontwikkeling. Steeds meer gaan de jongeren niet meer alleen voor eigen familie en vrienden spelen, maar veel meer voor publiek van buitenaf.

De deelnemers kunnen zich in de derde fase oriënteren op de diverse Hbo theater- en kunstvakopleidingen. Jongeren die van theater hun beroep willen maken worden in speciale vooropleidingstrajecten, zoals LOT, Het Tussenjaar of het interdisciplinaire Inside Out, voorbereid op een Hbo theaterschool of andere kunstvakopleidingen. Ieder jaar evalueren de Rabarber theatermakers en directie of de geboden lijn aansluit bij de ontwikkelingen op theatergebied.

Deelnemers tussen 18 en 30 jaar, die nog behoefte hebben om theaterervaring op te doen, kunnen meedoen aan de TRAC, een tweejarig avondtraject ter ondersteuning van studie- en vak ambities (bijvoorbeeld voor advocaten en docenten), om zich op een professionele manier te verdiepen in diverse theatervakgebieden.

Persoonlijke ontwikkeling en doelstellingen

Door middel van theater werken kinderen, jongeren en jongvolwassenen aan het ontwikkelen van hun persoonlijkheid. Deelnemers van Rabarber worden zich bewust van zichzelf en hun relatie met anderen. Tijdens de trajecten gaat het er om van ieder kind de authenticiteit te ontdekken. Daarbij wordt altijd gedacht vanuit hun mogelijkheden en niet vanuit hun onmogelijkheden. Deelnemers krijgen persoonlijk advies over hun talenten en mogelijkheden en worden desgewenst geholpen met het zoeken naar een passende vervolgopleiding binnen de culturele sector.

Iedere deelnemers heeft aan het einde van de Rabarbertijd:

- inzicht in haar/zijn eigen theatrale mogelijkheden;
- als hij/zij dat ambieert in een (grote) productie gespeeld, geleerd samen te spelen met jongeren vanuit diverse achtergronden;
- professionele theatervoorstellingen bezocht;
- weet zelf een weg te vinden in theaterland en deelt deze interesses met anderen.

Talentvolle deelnemers helpen we hun talenten zo optimaal mogelijk te ontwikkelen en - indien opportuun - een opleiding te kiezen binnen het culturele veld.

Producties

Kinderen die het programma tot en met 11/12 jaar hebben doorlopen, krijgen daarna de mogelijkheid om in een grotere productie te spelen. In 2017 realiseerde Rabarber daarom 28 verschillende producties, onderverdeeld in familievoorstellingen in de schoolvakanties en rond Sinterklaas, een theaterklassieker, twee eindregies, de TRAC2 eindvoorstelling, twee voorstellingen dalton@rabarber in januari en mei, twee schoolproducties en vijftien jongeren producties, deze laatsten ondergebracht in het Jongerentheaterfestival Studio 33 dat twee weekenden in juni plaats vond.

Bij producties is het hoofddoel dat deelnemers aan het einde van een repetitieperiode datgene wat zij tijdens de repetities geleerd hebben, kunnen neerzetten in een voorstelling waarin zij laten zien dat zij kunnen transformeren en reproduceren. Nevendoelen zijn: inzet tonen, samenwerken, spelen, verantwoordelijkheid (niet op een repetitie verschijnen kan niet, want dan kunnen ook anderen niet goed repeteren), leren dat een voorstelling een groepsproces is, gelijkwaardigheid. De producties bieden aan de maakkant veel kansen voor jonge en veelbelovende theatermakers.

Jongerentheaterfestival Studio 33

Naast de reguliere producties is er ook het jaarlijkse Jongerentheaterfestival Studio 33, waar diverse werkplaats- en jongerenproducties zijn ondergebracht. Het Studio 33 festival is het enige theaterfestival voor

jongeren in Den Haag. Om aan te sluiten bij de belevingswereld van onze jongeren hebben zij inspraak in de thema's van deze voorstellingen. Maatschappelijke relevante onderwerpen, zoals drugs, transgenders, zelfdoding, maar ook vrolijke fantasieonderwerpen en bewerking van populaire series/films, als ook teksten uit de wereldliteratuur worden verwerkt tot een theatrale vorm. Deze onderwerpen worden daarmee aan benoemd, besproken en onderzocht.

Het resultaat is dat het hele gebouw van Rabarber twee weekenden op zijn kop staat, met een doorlopend programma van 15 voorstellingen, verschillende performing acts, modeshows, film, muziek en exposities, gemaakt en uitgevoerd door jongeren. Voor de randprogrammering werkt Rabarber onder meer samen met De Kunstbende, waarvan de winnaars mode, muziek, theater en film optredens verzorgen.

Een kleine greep uit de jongerenvoorstellingen die in 2017 te zien waren:

- *'Als het stil wordt'*, over rouw, over een jongen, over proberen het goed te doen en de controle durven loslaten. Tekst: Annelies van Wijk. Regie: Sophie Plekker.
- *'In een hartslag'*, geïnspireerd op het boek 'Alles wat je lief is' van Nicola Yoon. Over volwassen worden en keuzes maken, omvat in een ondenkbare romance. Regie Nina Sondagh.
- *'Little lost boy'*, geïnspireerd op het boek 'Mijn zus woont op de schoorsteenmantel' van Annabel Pitcher. Kinderlijke naïviteit, speelsheid en ontroerende nieuwsgierigheid in een tragisch verhaal over een jongetje dat zijn familie uiteen ziet vallen en hen weer bij elkaar probeert te krijgen. Regie: Juan Gomez Ocampo.
- *'Hartje, traantje, kusje'*, over het vieren van het leven, de angst voor de dood en over liefde boven alles. Regie: Josje Bruinsma.

Aanstormende theatermakers krijgen de kans zich bij Rabarber te ontwikkelen, door het maken van een eigen regie binnen onze beschermde omgeving, zonder grote druk van buiten af. Met regelmaat vindt er doorstroming plaats naar grotere, vaak Haagse gezelschappen. Zoals in 2017 gebeurde met Abdel Daoudi, die sinds 2012, direct na zijn afstuderen, werkzaam was bij Rabarber. De afgelopen twee seizoenen was Abdel naast zijn werk als theatermaker ook regieassistent bij Het Nationale Theater bij 'De Revisor' (Theu Boermans) en bij de theatermarathon 'The Nation' (Eric de Vroedt) en 'Metropolis #1' (Sadettin Kirmiziyuz). Dit voorjaar 2018 maakt Abdel samen met schrijver Abdelkader Benali een Toneelschuur-productie: een onderzoeksproject naar een nieuw te schrijven toneelstuk gebaseerd op 'Freule Julie' van August Strindberg.

Familievoorstellingen

Met jongeren die eerder meegedaan hebben aan het Studio 33 festival en eventueel met de grotere jongere talenten maakt Rabarber familievoorstellingen. Tijdens het repetitieproces kwamen dit jaar spel, beweging/dans, zang, muziek en vormgeving aan bod. Natuurlijk is het leren, werken, spelen en vertrouwen op elkaar een belangrijk onderdeel daarbij. Onze familievoorstellingen in 2017:

- *'Een Sneeuwwitje'*, in de voorjaarsvakantie, 14x gespeeld in Theater Merlijn;
- *'Wonderkinderen'*, in de meivakantie, 14x gespeeld in Theater Merlijn;
- *'Boom en de jongen'*, in de herfstvakantie, 12x gespeeld in Theater Merlijn;
- *'Sint in de Pietensportschool'*, in november en december, 8x gespeeld in Theater Merlijn;
- *'Het Zwanenmeer'*, in de kerstvakantie, 17x gespeeld in Zaal 1 van Theater aan het Spui / Het Nationale Toneel.

Traditioneel speelt Rabarber gedurende de kerstvakantie een groots opgezette familievoorstelling in zaal 1 van Theater aan het Spui (HNT). In 2017 was dat 'Het Zwanenmeer', vooral bekend als ballet met beroemde muziek van Tsjaikovski. Rabarber maakte hiervan de allereerste echte toneelbewerking, uiteraard met respect voor de muziek. Veel volwassenen herkennen Tsjaikovski's muziek waarschijnlijk wel, maar voor kinderen is het moeilijk te plaatsen. Voor dit project is Rabarber daarom een samenwerking aangegaan met het Hofstads Jeugdorkest, die de muziek 'vertaalde' naar de toneelbewerking. Aan de voorstelling werkten zevenentwintig spelers, acht kleine ballerina's en een achtkoppig orkest mee.

De uitvoering was een groot succes, de productie werd maar liefst 17 keer gespeeld en was zelfs een aantal keer uitverkocht. En dat is redelijk bijzonder in een tijd dat er steeds meer gratis activiteiten in de schoolvakanties zijn. Het is hoopvol dat de liefde voor toneel en theater telkens weer nieuwe generaties aanspreekt. Onze bijzondere dank gaat ook uit naar het LIRA-fonds. Dankzij hun bijdrage voor het tweede achtereenvolgende jaar, konden wij deze eerste toneelversie van Het Zwanenmeer maken. Ook zijn wij heel blij met de bijdrage van CultuurSchakel, als ondersteuning voor de samenwerking met het Hofstads Jeugdorkest, die live de muziek van Tsjaikovski uitgevoerd heeft tijdens de voorstelling.

'Het Zwanenmeer... hulde, hulde, hulde aan jullie! Ontroerend, swingend, visueel cool, echt... prachtige voorstelling!'

Wout Benner zit in de jury van de Zapp Theaterprijs en dit is wat hij van Het Zwanenmeer vond:

'Op 2^e Kerstdag gingen wij net als ieder jaar met onze hele familie naar de Rabarber kerstvoorstelling. Het was een volle zaal en iedereen in kerstsfeer. De voorstelling gaat over een jongen die verliefd is en een groep in zwanen omgetoverde meisjes. Iedere dag rond middernacht mogen zij weer heel even meisje zijn. De vloek kan alleen worden verbroken als ze hun echte liefde tegenkomen. De voorstelling is spannend en steeds heel anders. Het leukste aan de voorstelling vond ik de gemene toveraar die de meisjes in zwanen heeft veranderd. Vooral hoe hij liep met lange gekke stappen was cool. Ik vond het ook heel mooi hoe de meisjes door het vast maken van hun jurkjes met stokjes en kanten stof rond hun hals in zwanen veranderden. De muziek werd met echte instrumenten op het podium gespeeld. Dat maakte het bijzonder. Het was een superleuke middag. Ik geef het cijfer 9!'

Talenttrajecten

Voor de talentontwikkeling voor jongvolwassenen heeft Rabarber diverse trajecten georganiseerd, waarbij professionals uit het theater gastworkshops en masterclasses verzorgen.

- *Het Tussenjaar*. Het Tussenjaar is bedoeld voor getalenteerde jongeren die zich na hun middelbare schooltijd oriënteren op een vervolgopleiding in het kunstvakonderwijs. In diverse blokken wordt uitgebreid op verschillende spel-, dans- en zangtechnieken ingegaan. Alle blokken worden gegeven door professionals uit theater vak. Het Tussenjaar wordt aangeboden in nauwe samenwerking met de diverse Hbo toneelscholen in het land. Het Tussenjaar is een begrip geworden onder talentvolle jongeren met theaterambities. Vanuit het hele land melden jongeren zich aan om auditie te kunnen doen voor ons (Haagse) Tussenjaar. Het Tussenjaar duurt 20 weken van 20 uur per week, van maandag tot en met donderdag.
- *De LOT*. De Landelijke Oriëntatiecursus Hbo Theaterscholen is speciaal bedoeld voor jongeren die in het laatste jaar HAVO/VWO zitten en geïnteresseerd zijn in het volgen van een Hbo toneelschool en willen weten welke opleiding het best aansluit bij de eigen ideeën en mogelijkheden. De LOT biedt de mogelijkheid om te onderzoeken wat het is om van theater je vak te maken en te weten te komen wat de diverse opleidingen bieden. Het programma duurt 20 weken van 6 uur per week, elke zaterdag.
- *De TRAC*. Dit is voor iedereen (na auditie) vanaf 18 jaar, die naast een huidige studie of werk, ook serieus bezig wil zijn met theater. Aan het eind van de periode zijn hier twee voorstellingen uit voortgekomen. De TRAC is een tweejarige avondtraject voor acteren, duurt 30 weken van 6 uur per week, op dinsdag- en donderdagavond.
- *Inside Out*. Niet alleen acteurs maar ook dansers, muzikanten, zangers, filmers, fotografen en kunstschilders in de dop zijn welkom mee te doen. Inside Out is een interdisciplinair ontwikkel maaktraject, waarbij deelnemers gedurende 6 maanden rond één thema werken dat zij zelf bepalen in samenspraak met de artistieke begeleiding. Op een organische manier worden nieuwe gebieden verkend. Het traject duurt 25 weken van 6 uur per week.

Regiestages

Rabarber onderhoudt nauwe contacten met alle theater kunstvakopleidingen. We volgen de nieuwe theaterontwikkelingen op de voet en zitten in diverse overlegorganen. Ook zijn we geïnteresseerd in jonge innovatieve theatermakers. Hen bieden we zowel tijdens hun stagetijd als daarna een plek om zich verder te kunnen ontwikkelen. Naast het werken met professionele gastdocenten, krijgen daarom ook studenten van verschillende Hoge Scholen voor de Kunsten bij ons de kans om regiestages te lopen bij de talenttrajecten. Datzelfde geldt voor gevorderde Rabarber-spelers. Rabarber is daardoor een belangrijke eindstageplek in Nederland, waar afstuderende theatermakers werken met aanstormend talent. In 2017 heeft Rabarber twee producties van regiestages zelf geproduceerd:

- *'On the road'*, in een eigen bewerking en met toestemming van de schrijver. Geregisseerd door Khouloud Zaher (Toneelacademie Maastricht), gespeeld 4x in Den Haag en 1x in Maastricht.
- *'Checkpoint'*, in een eigen bewerking en met toestemming van de schrijver. Geregisseerd door Jeroen van Vliet (Fontys Hogeschool Tilburg), gespeeld 4x in Den Haag en 1x in Tilburg.

Vanuit onze talenttrajecten hebben onze deelnemers onder begeleiding van Rabarber de open dagen bezocht van de verschillende vooropleidingen van de toneelscholen in Amsterdam, Utrecht, Arnhem, Rotterdam, Tilburg, Zwolle en Maastricht. Uiteindelijk zijn er in 2017 15 jongeren vanuit Rabarber doorgestroomd naar diverse kunstvakopleidingen in binnen- en buitenland.

5. Cultuuronderwijs op z'n Haags: voorstellingen voor PO en VO

In het kader van het gemeentelijk programma 'Cultuuronderwijs op zijn Haags' heeft Rabarber verschillende projecten georganiseerd voor en met instellingen van primair en voortgezet onderwijs. Voor het primair onderwijs (PO) gaat het daarbij om voorstellingen op school, voorstellingen in ons eigen Theater Merlijn, en bijdragen aan bijzonder projecten als 'Kunstenaar in de klas', doe-activiteiten en 'De Muren hebben Oren'. Bij het voortgezet onderwijs (VO) is er al 15 jaar een samenwerking met het Dalton Den Haag rond een theaterklas en organiseren wij RAB'S, theaterfestival voor en door middelbare scholen. Daarnaast zijn er VO-voorstellingen in ons eigen Theater Merlijn en bijzondere projecten met individuele scholen.

Doelstellingen cultuuronderwijs primair onderwijs

In het basisonderwijs hanteren we de volgende doelstellingen bij cultuuronderwijs. Het moet:

- de communicatie tussen de leerlingen onderling vergroten;
- het begrijpend lezen en luisteren van de leerlingen bevorderen;
- de woordenschat van de leerlingen vergroten;
- de interactie en samenwerking met docenten en medeleerlingen bevorderen;
- het ruimtelijk inzicht en logisch denken van de leerlingen vergroten;
- de leerling zijn of haar lichaam beter leren kennen en begrijpen;
- de leerling leren omgaan met en toepassen van gevoelens van zichzelf en anderen via spel oefeningen;
- leerlingen leren omgaan met en oplossen van conflictsituatie binnen de spelrealiteit.

Voorstellingen voor PO op school

In 2017 zijn er twee voorstellingen die op school zelf konden worden gespeeld en voorbereid, met bijbehorende theaterworkshops:

- *'Witte Zwanen, Zwarte Zwanen'*, voor de groepen 3 tot en met 6. Vanuit de leerlijndisciplines theater en muziek. Thema's: verhalen en utopie. Deelthema's: vriendschap, afgunst en magie. Onderdeel van Inside Out, tot stand gekomen met support van Fonds 1818. Het verhaal is als volgt: ergens diep in de Russische bossen bevindt zich het Zwanenmeer. Alle meisjes die er in de buurt wonen, zijn gevangen door de magiër Von Rothbarth. Hij heeft ze omgetoverd in zwanen en laat ze rondzwemmen op zijn meer. Maar hoe is het nou allemaal begonnen? Waarom werd de goochelaar Von Rothbarth zo'n duivelse, zwarte magiër? En wie was het eerste meisje dat hij veranderde in een witte zwaan?
- *'Gebroken'*, voor de groepen 7 en 8. Vanuit de leerlijndisciplines mediacultuur en theater. Thema's: identiteit, verhalen. Deelthema's: vriendschap, pesten, social media. Spannende korte film over hoe ver je gaat om erbij te horen, gemaakt door Rabarber in samenwerking met Omroep West. Het verhaal gaat over Jojet. Wanneer zij gewond wordt aangetroffen, staat de politie voor een raadsel. Wie heeft haar aangevallen? Wat is het motief? De politie vermoedt dat de dader binnen de huiswerkgroep moet worden gezocht.

Voorstellingen voor PO in Theater Merlijn

Dit jaar is er een voorstelling voor het basisonderwijs geweest in Theater Merlijn:

- *'Sint in de Pietensportschool'*, voor de groepen 1 tot en met 4. Meezingen en bewegen werd van harte aanbevolen. Voor de leerlijndisciplines theater, interdisciplinair. Thema's: identiteit, verhalen. Deelthema's: gezondheid, bewegen, traditie. Het verhaal in het kort: Wat gebeurt er als meester Piet erachter komt dat de pieten echt te dik worden, omdat ze te veel pepernoten en speculaas hebben gesnoept? Dan moeten ze onder zijn leiding naar de Pietensportschool om aan hun conditie te werken. Maar is meester Piet wel zo'n goede sportleraar en wat doet Sinterklaas in de sportschool?

Kunstenaar in de klas en doe-activiteiten PO

Een Kunstenaar in de klas is een 'maker'. Een maker van Rabarber komt eenmalig op bezoek en geeft de leerlingen een kijkje in de beroepspraktijk. Het kan bijvoorbeeld gaan om een schrijver, een danser, een regisseur of een acteur. In 2017 is Rabarber tweemaal benaderd door een basisschool voor in het kader van kunstenaar in de klas.

In het kader van onze langlopende theaterprojecten zijn er samenwerkingen rond doe-activiteiten met de basisschool OBS De Spoorzoeker vanaf september 2017 in alle groepen en met de basisscholen P.M.S. Regenboog en De Voorsprong voor maakreeksen van 10 weken.

PO-project De Muren hebben Oren

Het project 'De Muren hebben Oren' is speciaal bedoeld voor de groepen 7 en 8 van de basisschool. Rabarber heeft in samenwerking met de gelijknamige stichting De Muren hebben Oren dit project uitgevoerd. Het richt zich op alle belangrijke en bepalende momenten die sinds de Tweede Wereldoorlog tezamen de geschiedenis van Den Haag hebben gevormd. Het programma bestaat onder meer uit een introductie over de lokale migratiegeschiedenis. Daarna trekken kinderen er op uit, om in groepjes stadsgenoten te interviewen die vertellen over hun migratiegeschiedenis. Het project is op school afgesloten met een eindpresentatie voor klasgenoten en de geïnterviewden. De presentatie- en interviewtechnieken zijn door Rabarber begeleid. Als afsluiting van het hele project zijn alle deelnemers in juni een dagdeel bij Rabarber geweest voor thematische spelworkshops en een gezamenlijke lunch. Samen met leerlingen van andere participerende Haagse basisscholen maakten en speelden zij daar scènes uit de eigen interviews. Zo hebben zij op theatrale wijze kennis gemaakt met de verhalen van de ander en met elkaar.

Aan onze PO voorstellingen en projecten hebben de volgende basisscholen meegedaan:

Carolus, Cor Emousschool, Dr. J.A. Gerth van Wijkschool, De Grote Beer, OG Heldring, Van Hoogstraten school, Montessori Kennedyschool, Montessori Laan van Poot, De Oase, Van Ostadeschool, 't Palet, De Paradijsvogel, Pastoor van Arsschool, Archipelschool, Benoordenhoutschool, Bezuidenhoutschool, P.M.S. Regenboog, De Spoorzoeker, De Springbok, Tamarschool, De Toermalijn, Max Velthuijsschool, De Voorsprong, De Vijver, De Vlieger, De Vuurvlinder en Zorgvliet.

Voorstelling voor VO in Theater Merlijn

Dit seizoen zijn er twee voorstellingen voor VO in ons eigen Theater Merlijn geweest.

- 'Moederland'. Geïnspireerd op de thema's uit de theaterklassieker 'Mutter Courage' van Berthold

Brecht. Het hiervan is een bewerking voor en door jongeren onder de naam 'Moederland'. Een voorstelling die langs grenzen schuurde, emotioneerde en op een pijnlijke manier ook liet lachen om de absurditeit van oorlog en vreemdelingenangst. 'Moederland' heeft veel reacties opgeroepen zowel door de deelnemers tijdens het proces naar de voorstelling toe als bij het publiek. De voorstelling is in maart en in september 2017 in totaal 12x gespeeld in Theater Merlijn en heeft veel middelbare scholieren en VO docenten getrokken. Voor 'Moederland' hebben wij samengewerkt met het Humanity House en de Stichting Vluchteling.

'Moederland heeft mij oprecht ontroerd. Op een ongelooflijk creatieve manier wordt het leven van vluchtelingen en het schrijnende gebrek aan empathie of begrip van de machthebbende, bureaucratische overheid blootgelegd. De spelers, velen met een andere culturele achtergrond, geven een kijkje in hun menselijkheid en waarde door prachtige zang, sterke dans en het gebruik van andere talen. Zelden heb ik een voorstelling gezien die zo actueel is, zo origineel is uitgevoerd. Het stuk spettert van passie en creativiteit! Zo de moeite waard om te zien.'

- *'My Robot is a Lover'*. Marjet Moorman is sinds haar afstuderen aan de Toneelacademie Maastricht werkzaam bij Rabarber en tekende de afgelopen jaren onder andere voor de familievoorstelling 'EéndJe', 'Een Sneeuwvitje' en de VO-jongerenvoorstelling 'Kill Mama'. Haar afstudeervoorstelling voor de Master Theater aan de Toneelacademie Maastricht 'My Robot is a Lover', geproduceerd door LAIKA uit België, is dit theaterseizoen meer dan 80x verkocht en was op 3 november 2017 ook in Theater Merlijn te zien voor een volle zaal middelbare scholieren. De voorstelling kreeg vier sterren in de Theaterkrant:

'Kun je verliefd worden op een robot? Kun je een robot zo programmeren dat jij er verliefd op wordt? En andersom, dat je een robot zo ver krijgt dat die jou graag ziet? Is liefde maakbaar? Het antwoord laat zich gemakkelijk voorspellen. Marjet Moorman heeft er met haar scenograaf en vormgever Vasilis Apostolatos een rake theatervoorstelling voor jongeren rond gemaakt.'

Dalton@Rabarber Theaterklas voor voortgezet onderwijs

Dalton Den Haag, onderdeel van VO Haaglanden, heeft in samenwerking met Rabarber een vijf jaar durende brede theaterleerlijn ontwikkeld, de zogenaamde theaterklas, waarbij de volgende doelstellingen gelden:

- inzicht krijgen in en ontwikkelen van de eigen verbale en non-verbale spel- en bewegingsvormen;
- begrip verwerven voor de specifieke eigenheid van de verbale- en bewegingsvormen van medeleerlingen;
- kennis en inzicht verwerven in de dramatische ruimte, tijd en figuur;
- leren omgaan met en toepassen in spelsituaties van gevoelens van zichzelf en anderen;
- leren omgaan met en oplossen van conflictsituatie binnen de spelrealiteit;
- leren opbouwen van een dramatisch personage vanuit een vormgeving, beweging en psychologisch aspect ter bevordering van de mensbeeldvorming;
- leren samenspelen en ingaan op impulsen van medespelers en richting leren geven aan het eigen spel en in samenspel met anderen;
- leren reflecteren op eigen spelmogelijkheden en op die van medeleerlingen.

In de afgelopen 15 jaar heeft de dalton@rabarber theaterklas zich ontwikkeld tot een fantastische plek voor theater talentontwikkeling. Jaarlijks stromen er aan het eind van hun middelbare school meerdere theaterklassers door naar de landelijke HBO-kunstvakopleidingen. Hoog tijd voor Dalton Den Haag en Rabarber om het predicaat Excellente School te verkrijgen!

Een dalton@rabarber theaterklas schooljaar duurt gemiddeld 32 weken (net zo lang als een VO schooljaar) van 6 uur per week. 120 leerlingen hebben in 2017 deelgenomen aan deze unieke vorm van middelbare schoolopleiding. De Theaterklas is bedoeld voor leerlingen met een HAVO-VWO advies. Het streven van de Theaterklas is dat uiteindelijk leerlingen eindexamen in het vak drama (CKV3) doen. Alle theateractiviteiten van de Theaterklas vallen binnen schooltijd en maken een vast onderdeel uit van het lesprogramma. De leerlingen missen geen lessen van het reguliere programma, alleen de vakken muziek, drama en (een deel van de lessen) gym worden vervangen door de meer theatergerichte lessen.

Het algemene doel van de basisvorming is vooral voorwaarden scheppend; de leerlingen hebben na de basisvorming genoeg elementaire spelbasisvaardigheden aangeleerd om door te kunnen gaan naar het derde leerjaar en daarna naar de Tweede Fase. Ook op het gebied van de sociale vaardigheden en de mensbeeldvorming zal een eerste aanzet worden gegeven tot reflectie op de eigen ervaringen van leerlingen en toepassing binnen hun eigen lessituatie. Dit alles uitgaande van de beleving- en ervaringswereld van de leerlingen zelf.

Na de basisvorming wordt er steeds dieper op de stof ingegaan en wordt het vak theater in de meest brede zin gegeven. Het pakket wordt uitgebreid met regie, dramaturgie en dans uit niet westerse landen. Ook krijgen de leerlingen inzicht in wat er allemaal achter de schermen gebeurt in de vorm van workshops decorbouw, belichting en kostuumontwerp. In het vierde leerjaar wordt er naast de gewone lessen, aandacht geschonken aan (indien gewenst) de voorbereiding op de toelating voor een van de Kunstvakopleidingen. Gedurende hun Theaterklas tijd maken de leerlingen naast de diverse miniproducties ook twee grotere voorstellingen. In 2017 waren dat voor 3T 'Katharina, Katharina' en voor 5T 'Liefde, werktitel'.

RAB'S: het theaterfestival voor en door middelbare scholen

Jaarlijks terugkerend is het theaterfestival voor middelbare scholieren: RAB'S. Het is een initiatief van Rabarber, die ook de gehele productie voor zijn rekening neemt. Daarnaast helpt Rabarber de deelnemende scholen ook bijvoorbeeld om met jonge makers in opleiding in contact te komen, die vervolgens voor hen een regiostage kunnen doen.

Rabarber hanteert daarbij de volgende doelstellingen:

- het bevorderen van contacten tussen middelbare scholen en scholieren onderling;
- deelname van middelbare scholieren aan een theaterproductie;
- meer belangstelling genereren voor deelname aan het Haagse culturele leven.

Participerende scholen strijden met verschillende theaterstukken van ongeveer 30 minuten om verschillende prijzen. Tijdens RAB'S worden de voorstellingen gespeeld op zaterdag voor publiek en op zondag voor elkaar, voor de professionele jury en voor de publieksjury, bestaande uit acht scholieren van de deelnemende scholen. Daarnaast is er een vol programma met theaterworkshops, een gezamenlijke lunch en aan het eind van de dag een diner met de officiële prijsuitreiking.

Elk jaar wordt er een ander thema gekozen, dat bij voorkeur aansluit op een theaterstuk dat in dat jaar door een Haags gezelschap wordt opgevoerd. De deelnemende scholen kunnen hier hun inspiratie uithalen. Tegelijkertijd komen de leerlingen zo in contact met de professionele kunsten. Dankzij de keuze voor thematiek uit een professionele voorstelling brengt RAB'S amateurkunst en professionele kunst binnen Den Haag zo dicht bij elkaar. De praktiserende middelbare scholieren worden getriggerd om zich te verdiepen in het thema en de voorstelling van het desbetreffende gezelschap.

2017 was het eerste lustrumjaar van RAB'S. Het vond plaats op zaterdag 11 en zondag 12 februari. Acht deelnemende scholen uit zand, veen en regio, uiteenlopend van VMBO tot en met gymnasium, en van brugklas tot eindexamenklas, hebben een voorstelling gemaakt met als thema 'Onderweg', geïnspireerd op 'Mutter Courage' van Berthold Brecht, dat ook weer de inspiratiebron was voor onze eigen VO-schoolvoorstelling Moederland. De deelnemers waren Maerlant Lyceum, Dalton Den Haag, Floracollege, HML, Dalton Voorburg, Johan de Witt Scholengroep, De Populier en 's Gravendreef College. RAB'S 2017 werd mede mogelijk gemaakt door Fonds1818 en Stichting Boschuyzen.

De winnaar van RAB'S 2017 werd 's Gravendreef College met de voorstelling 'Zwart-Wit'. De vakjury, bestaande uit Maarten Bakker, Muriel Bezemer en Ninke Overbeek, gaf het volgende commentaar: 'Het is een voorstelling waarin alles mooi in evenwicht is. Stil spel tegenover tekst. Beeld tegenover verhaal. Mannen tegenover vrouwen. Goed tegenover kwaad en zwart tegenover wit. Met interessant uitgewerkte personages.' De publieksjury, bestaande uit acht leerlingen, koos ook voor het 's Gravendreef College. Het was de eerste keer dat één school met de prijs voor zowel de beste voorstelling als de publieksprijs naar huis ging. De prijs voor bijzondere prestatie is uitgereikt aan het Johan de Witt scholengroep met de voorstelling 'Wij gaan'. De prijs voor aanstormend talent is uitgereikt aan alle spelers van het Floracollege, vanwege hun komisch talent en gevoel van timing in 'Een nieuw uitzicht'.

Overige cultuuronderwijs projecten VO

Lang niet alle scholen voor middelbaar onderwijs hebben ervaring met theaterlessen. Voor dit soort scholen hanteert Rabarber dezelfde doelstellingen als bij PO. Er zijn twee cultuuronderwijsprojecten in 2017 die het vermelden waard zijn:

- *Brugklas theaterblokken Diamant College*. Sinds september 2015 verzorgt Rabarber een theater leerlijn voor alle VMBO-brugklassen op het Diamant College. Iedere brugklasleerling krijgt 6 weken anderhalf uur theater en sluit het blok de 7^e week af bij Rabarber met een improvisatie, een rondleiding langs het theater, de kleedkamers en rekwisietenzolders. Vanaf september 2017 is er een tweede theatergroep opgezet voor VMBO-leerlingen die ervoor kiezen om meer met theater bezig te zijn. Met elkaar onderzoeken zij op theatrale wijze thema's die hen aanspreken en maken daar een korte voorstelling van onder leiding van een docerend theatermaker van Rabarber. Het resultaat wordt getoond in Cultuuranker het Diamanttheater.
- *'Gebroken', pestprogramma*. Een spannende korte film over hoe ver je gaat om erbij te horen en is tot stand gekomen in samenwerking met TV West. Gebroken is combinatie met een thematische theaterworkshop als binnenschoolse cultuureducatie project opgenomen in ons aanbod voor groep 7 en 8 van het PO en de 1^e en 2^e klas van het VO.

6. Bijzondere projecten en samenwerkingen

Rabarber is altijd op zoek naar samenwerkingsverbanden en innovaties binnen het theaterlandschap, zonder afbreuk te doen aan haar belangrijkste product: het actief en receptief bezig zijn met theater door kinderen en jongeren. Bijgaand een overzicht van bijzondere projecten en samenwerkingen in 2017. Daarnaast werkten we ook samen met andere partners, zoals de ZAPP theaterkinderjury, Your Stage Festival, de Kunstbende, CultuurSchakel, Humanity House, Stichting Vluchteling en We are Public.

januari	Eindvoorstelling 5T dalton@rabarber	De 5T theaterklassers van het Dalton Den Haag maken hun laatste voorstelling met elkaar. Dit jaar was dat 'Liefde, werktitel', maar dan als concept-locatievoorstelling.
februari	RAB'S theaterfestival voor middelbare scholieren	Acht middelbare scholen beleven een theaterweekend met elkaar en bezetten daarbij het hele gebouw van Rabarber.
maart	<i>Katom op zoek naar de toverbloem</i> in Krokus Kabaal	Klein opgezette voorstelling dat binnen festival Krokus Kabaal gereisd heeft langs zes Cultuurankers voor een enthousiast, jong publiek.
april	Introductiefilm bij VOC tentoonstelling	Voor Het Nationaal Archief heeft Rabarber de introductiefilm gemaakt voor de expositie over de Verenigde Oost-Indische Compagnie.
mei	Theater na de Dam bij het HNT	Rabarberjongeren spelen in jaarlijks programma, gebaseerd op verhalen over de Tweede Wereldoorlog. Vanuit de Schilderswijk.
juni	Studio 33 theaterfestival voor jongeren	Vijftien voorstellingen en randprogrammering gedurende twee weekenden.
juli	Musical Summer School	Zesde editie van de Summer Musical School, in de eerste twee weken van de zomervakantie.
september	<i>Harde Handen</i> in het Zuiderstrandtheater	Samenwerking met Kwekers in de Kunst en het Zuiderstrandtheater: 50 Rabarber kids speelden mee in de voorstelling 'Harde Handen'.
september	<i>Koning voor één dag</i>	Samenwerking met NTjong - HNT in de Koninklijke Schouwburg op de derde dinsdag van september.
oktober	Festival De Betovering	Speciaal voor het jubilerende festival gemaakte voorstelling 'Boom en de jongen', theaterworkshops voor 10-12 jarigen en spelworkshops in Theater Dakota.
november	Sinterklaasconcert Zuiderstrandtheater	Samen met Het Residentie Orkest en twaalf Rabarberspelers is een Sinterklaasconcert gemaakt, zowel in de tijd van school als in eigen tijd.
november	<i>The Nation</i> van HNT	Bijdrage van elf van onze Tussenjaarders aan het binnenschoolse educatieprogramma van Het Nationale Theater rondom 'The Nation'.
november	Rebecca van Leeuwen wint Juryprijs Piketkunstprijs	Met ongebreidelde energie en passie draagt Van Leeuwen de magie van theater over op een jong publiek', zo licht de jury toe.
december	Amélie Mijs gekozen tot burgemeester Madurodam	Rabarber-deelnemer Amélie is gekozen de jongste burgemeester van Nederland.
hele jaar	Samenwerking met Stichting Masterclass Jong Talent	Project waarbij PO-leerlingen hun interesse en talent kunnen toetsen, begeleid door professionals van Rabarber over theater.
hele jaar	Bezoek aan voorstellingen in de stad	<i>Pablo</i> , Holland Dance, Zuiderstrandtheater; <i>Verzamelde Werken van Shakespeare</i> , HNT, Koninklijke Schouwburg; <i>Home</i> , Conny Janssen Danst, Zuiderstrandtheater; <i>Hamilton Complex</i> , Het Paleis, Theater aan het Spui; <i>Lord of the Flies</i> , NTjong, DNR; <i>Moederland</i> , Rabarber, Theater Merlijn; <i>The Lion King</i> , Circustheater; <i>België, Dégradé</i> , Zaal3; <i>My Robot is a lover</i> , Laika, Theater Merlijn; <i>The Nation</i> , HNT, Het NTgebouw; <i>Het Script</i> , Kassys, Tristero, Korzo; <i>Rishi</i> , Firma Mes, Pakhuis de Règah.

7. Rabarber en de Code Culturele Diversiteit

Op verzoek van het Hoofd Cultuurbeleid van de Gemeente Den Haag worden alle ontvangers van subsidie in het kader van het Meerjarenbeleidsplan gevraagd een paragraaf in hun bestuursverslag van 2017 te wijden aan de Code Culturele Diversiteit. Op basis van de jaarverslagen 2016 zal de Erasmus Universiteit een 0-meting verrichten en op basis van de jaarverslagen 2017 een nadere analyse naar de toepasbaarheid van de Code Culturele Diversiteit, die sinds 2017 van kracht is. Doel is te onderzoeken of en zo ja, welke knelpunten worden ervaren door culturele instellingen en welke oplossingen daarvoor zouden kunnen worden aangedragen. In mei 2018 volgt dan een survey onder de directies van culturele instellingen voor nader inzicht in handelen en visie ten aanzien van culturele diversiteit, die uiteindelijk moeten uitmonden in nadere afspraken.

In de brief van 26 februari 2018 wordt gemeld dat het al vele jaren een worsteling is voor de culturele sector om breder te programmeren om daarmee een breder publiek te bereiken en zo de hele samenleving te laten delen in het culturele aanbod. De Raad van Toezicht en de directie van Rabarber onderschrijven deze worsteling. We zien graag dat er in deelname aan de activiteiten van Rabarber een afspiegeling te zien is van de inwoners van Den Haag. Hoe proberen we dat? En hoe meten we het effect? Zoals gevraagd gaan we aan de hand van vier pijlers van de code culturele diversiteit antwoord geven op de vraag. De pijlers zijn: programma, publiek, personeel en partners.

Programma

Rabarber programmeert voor alle kinderen, jongeren en jongvolwassenen in Den Haag. Onze programma's worden niet alleen voor, maar ook door kinderen, jongeren en jongvolwassenen gespeeld. Centraal voor de doelgroep in de eerste fase (kinderen van 6 tot 11/12 jaar) staat het ontwikkelen van spelplezier, waarbij kinderen leren dat toneelspelen een middel is om hun zelfvertrouwen te vergroten en de interactie tussen kinderen te versterken. Deze hele brede, laagdrempelige basis is juist bedoeld voor alle jonge kinderen binnen het hele brede spectrum van culturele diversiteit.

Samen met onderwijsinstellingen PO en VO door de hele stad, zowel voor zand als veen, van regulier naar speciaal basisonderwijs en van VMBO tot en met gymnasium, probeert Rabarber met specifieke didactische doelstellingen (zie paragraaf 4 en 5 van dit bestuursverslag) kinderen vertrouwd te maken met theater. Dat gebeurt sinds enkele jaren in het kader van het programma Cultuureducatie op z'n Haags. Jarenlang verzorgde Rabarber binnenschools de eindmusical (met 80 leerlingen per schooljaar) voor en bij Basisschool Het Palet in de Schilderswijk en ook veel andere scholen met een cultureel divers profiel nemen deel aan onze trajecten en producties, zoals te lezen in de vorige paragrafen. Vaak kiezen wij in onze programmering ook bewust 'stadse' thema's, zoals verhalen van vluchtelingen en migranten, bijvoorbeeld in onze eigen succesvolle productie 'Moederland' of in het programma 'De Muren hebben Oren', beiden in 2017. Onze inschatting is dat dankzij de samenwerking met vooral het basisonderwijs inmiddels ruim een kwart van de kinderen met een cultureel diverse achtergrond meedoen aan onze trajecten en producties in de vrije tijd.

Dat is evenwel nog geen evenwichtige afspiegeling van de culturele diversiteit in Den Haag. Vaak zien wij de nodige knelpunten al direct opdoemen als we kijken naar onze eigen didactische doelen die wij in cultuuronderwijs op scholen stellen. Voor theater willen wij graag dat kinderen en jongeren hun gevoelens leren uitspreken, hun onderlinge communicatie optimaliseren, hun eigenheid leren accepteren (bijvoorbeeld vanuit pesten, vanuit genderdiversiteit, of vanuit culturele diversiteit) en hun eigen lichaam (als object of instrument van toneel en theater) beter leren kennen.

Dat zijn niet per se vanzelfsprekende of voor de hand liggende waarden in sommige culturele groepen. Beperkingen vanuit religie of cultuur kunnen daarbij een rol spelen, zoals:

- het niet altijd gewenste of toegestane persoonlijke of fysieke contact tussen jongens en meisjes, vooral in de leeftijd van het middelbaar onderwijs;
- specifieke kledingvoorschriften, die de bij toneel noodzakelijke beweging en transformatie soms letterlijk in de weg zitten;
- het soms moeilijk kunnen aanvaarden van de autoriteit van een artistiek begeleider van een andere sekse;
- achterstand op het gebied van Nederlandse taal- en cultuur; taligheid speelt een belangrijke rol bij theater, het gaat immers om woordenschat, begrippen, metaforen en culturele context.

Wij zoeken als Rabarber altijd een weg om met dit soort knelpunten op een theatrale manier om te gaan, maar weten niet hoe wij dat als kleine instelling zouden moeten bewerkstelligen dan met hele kleine stapjes richting nog bredere programmering en nog meer cultureel diverse themakeuzes, waardoor Rabarber nog laagdrempeliger wordt.

Wat wij al doen en zullen blijven doen, is ook de interscolaire contacten blijven leggen zoals bijvoorbeeld via het RAB'S festival, onze theatercompetitie tussen middelbare scholen. Op die manier leggen we de verbinding tussen scholen met verschillende culturele profielen.

Publiek

Rabarber trekt op drie manieren publiek voor haar trajecten en voorstellingen. Enerzijds komen wij in contact met duizenden kinderen en jongeren via de samenwerkingen met de scholen in basis- en voortgezet onderwijs. Deze leerlingen spelen niet alleen mee met en bij ons, maar kijken met hun familie en vrienden ook naar de bijbehorende mini-producties of eindvoorstellingen. In dat geval zorgen ze ook voor extra publiek. Toch ervaren wij het als een knelpunt dat er minder ouders van de basisschool leerlingen met een migrantenachtergrond op de tribune zitten bij deze voorstellingen dan kinderen van autochtone ouders. Hoewel wij dus zeker zichtbaar zijn bij alle deelnemers, is de waardering voor of perceptie van toneelspelen en theatermaken niet altijd evenredig verdeeld onder alle oudergroepen. Soms speelt daarbij ook de sociaaleconomische situatie een rol. Veel ouders van onze jonge deelnemers met migrantenachtergrond hebben niet veel geld te besteden voor niet-primaire behoeften als theater of weten vaak niet dat ze gebruik kunnen maken van gemeentelijke regelingen in het kader van armoedebeleid, zoals de Ooievaarspas, die ook bij Rabarber wordt geaccepteerd. Rabarber probeert met bewust laag gehouden prijzen de drempel zo laag mogelijk te houden.

Een andere manier om in contact te komen met publiek is via marketing. Rabarber heeft relatief weinig marketingbudget, maar maakt voor de grote voorstellingen gebruik van bijvoorbeeld affiches die door de hele stad worden verspreid. Vaak benadrukken wij onze cultureel diverse 'spelers en deelnemers', teneinde zoveel mogelijk mensen aan te spreken. In onze marketinguitingen voor alle producties proberen wij dus de culturele diversiteit in Den Haag evenwichtig af te spiegelen. De marketinguitingen dragen bij aan het zogenaamde vrije publiek, buiten de familie- of vriendenkring. Momenteel bestaat het vrije publiek naar schatting voor ruim 10% met mensen met een cultureel diverse achtergrond.

Een derde manier om in contact met publiek te komen zijn de contacten met de organisaties voor buitenschoolse opvang, die graag naar de familievoorstellingen van Rabarber komen. Deze Bso's, zorgen voor de opvang van kinderen in de leeftijd van tussen de 4 en 12 jaar. Een knelpunt bij deze groep is de nieuwe Harmonisatiewet rond private kinderopvang en gemeentelijke subsidieerde plekken, waarbij de financiering sinds dit jaar via de Belastingdienst loopt. Ook dan is de nodige taligheid en assertiviteit gewenst om de juiste toeslag te regelen.

Personeel

Bij het formatiebeleid van Rabarber wordt bewust gestreefd naar een goede culturele afspiegeling van onze medewerkers, theatermakers en vrijwilligers. Dat spreekt ook uit de lijst van medewerkers uit de laatste paragraaf van dit bestuursverslag. Bij aannahme van personeel of theatermakers is er altijd een zoektocht naar evenwichtige afspiegeling. Een hopelijk snel groeiende groep kandidaten met een diverse achtergrond zowel vanuit de kunstvakopleidingen, als voor staf en toezicht zal hier zeker aan bijdragen.

Ook bij de inzet van onze vrijwilligers kijken wij naar culturele diversiteit. Hier valt altijd een verbetering te halen. Hun diversiteit loopt redelijk parallel met de afspiegeling van nu. Rabarber zet al enige jaren in op een betere afspiegeling van onze vrijwilligers, in samenwerking met onze partner PEP.

Partners

Rabarber heeft een uitgebreid netwerk van partners. Denk maar aan alle Cultuurankers, de stichting Vluchtelingenwerk, PEP en Humanity House. Al deze partners hebben culturele diversiteit ook hoog in het vaandel staan. Datzelfde geldt ook voor CultuurSchakel, De Muren hebben Oren, de Stichting Masterclass Jong Talent, HNT, Your Stage Festival, de Kunstbende en We are Public.

Daarnaast werken wij met heel veel scholen in primair en voortgezet onderwijs, verspreid over heel Den Haag. In het primair onderwijs zijn dat in 2017 onder meer Archipelschool, Benoordenhoutschool, Bezuidenhoutschool, Carolus, Cor Emousschool, Dr. J.A. Gerth van Wijkschool, De Grote Beer, OG Heldring, Van Hoogstratenschool, Montessori Kennedyschool, Montessori Laan van Poot, De Oase, Van Ostadeschool, 't Palet, De Paradijsvogel, Pastoor van Arsschool, P.M.S. Regenboog, De Spoorzoeker, De Springbok, Tamarschool, De Toermalijn, Max Velthuijsschool, De Voorsprong, De Vijver, De Vlieger, De Vuurvlinder en Zorgvliet. In het voortgezet onderwijs zijn dat Dalton Den Haag, Dalton Voorburg, Diamant College, Floracollege, 's Gravendreef, Haags Montessori Lyceum, Maerlant Lyceum, De Populier en de Johan de Witt Scholengroep.

Metten = weten?

Tot slot nog enkele algemene opmerkingen over culturele diversiteit. Den Haag heeft net als de andere grote steden een bevolking met een grote spreiding aan culturele achtergronden. Bijzonder aan Den Haag is ook haar relatief grote smaldeel aan expats, die vaak zo kort in Nederland verblijven dat ze geen enkele inspanning doen de Nederlandse taal en cultuur eigen te maken. Wel is dat mogelijk in een andere lingua franca, het Engels. Speciaal voor deze groep verzorgt Rabarber al 10 jaar verschillende trajecten in het Engels.

Een ander algemeen knelpunt met het inschatten van de culturele diversiteit van ons publiek is dat wij volgens bestaande, maar vooral wegens aanstaande regelgeving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming, die op 28 mei 2018 ingaat, geen gegevens over culturele diversiteit mogen registreren of bewaren zonder duidelijk doel. Alleen met een duidelijke, juridische houdbare aanwijzing van de gemeente kunnen wij als organisatie in de toekomst culturele achtergrond meten. Daarvoor moeten wij persoonsgegevens registreren en bijhouden. Vooral dit soort dataverzameling bij het algemeen publiek zal een ondoenlijke zaak zijn. Maar dat geldt ook voor de overdracht van data over leerlingen vanuit het onderwijs naar Rabarber. Dat zal niet eenvoudig, niet wenselijk of zelfs strijdig kunnen zijn met de regels van de AVG, de Autoriteit Persoonsgegevens en de Commissie voor de Rechten van de Mens.

8. Rabarber en de Governance Code Cultuur

De governance structuur van Rabarber bestaat uit een bestuurder in de vorm van een directeur en een toezichthouder in de vorm van een Raad van Toezicht. Bestuur en toezichthouder van Rabarber onderschrijven de Governance Code Cultuur. In navolging van de Code heeft Rabarber twee reglementen opgesteld: het Reglement Raad van Toezicht (vastgesteld op 4 juli 2016) en het Reglement Bestuur/Directie (vastgesteld op 7 november 2016).

Veiligheid

Naast deze reglementen heeft Rabarber in 2017 een eigen Gedragscode ingesteld over de wijze waarop medewerkers en leerlingen binnen Rabarber met elkaar om dienen te gaan. Wij werken met kwetsbare groepen, daarom staat een stimulerend en vooral ook veilig ontwikkel- en werkklimaat binnen de theaterschool centraal. Passend bij de kernwaarden van Rabarber, waar collegialiteit en aandacht voor de ander tot gewenste normale en goede omgangsvormen behoren. Ongewenst gedrag wordt vermeden en altijd aan de orde gesteld, hetzij door betrokkenen rechtstreeks aan te spreken, hetzij door derden in te schakelen. In het verlengde hiervan heeft Rabarber ook een vertrouwenscommissie ingesteld, die in voorkomende gevallen om een luisterend oor en onafhankelijk advies kan worden gevraagd.

Alle bestuurders, toezichthouders, docenten, medewerkers en vrijwilligers zijn gescreend door Justis en zijn in het bezit van een door het Ministerie van Veiligheid en Justitie afgegeven zogenaamde Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG).

Risicobeheersing

In het kader van risicobeheersing onderscheidt Rabarber de volgende risico's: imago, organisatorisch, financieel, juridisch, politiek, bestuurlijk. De bestuurder bespreekt jaarlijks deze risico's met de Raad van Toezicht aan de hand van een overzicht van aandachtspunten bij deze risico's.

Planning & control cyclus

Bestuurder en toezichthouder werken met een financiële planning & control cyclus, gebaseerd op het Meerjarenbeleidsplan (MJB), dat elke vier jaar wordt vastgesteld. Elk boekjaar, dat loopt van 1 januari tot en met 31 december, kent naast de reguliere administratie de volgende onderdelen:

- De jaarbegroting, mede volgend uit de MJB, die de financiële planning weergeeft voor het komende boekjaar. Deze begroting wordt na vaststelling door de Raad van Toezicht ook ter informatie voorgelegd aan de grootste subsidieverstrekker van Rabarber, de Gemeente Den Haag.
- De halfjaarcijfers, die inzicht geven in de voortgang van de werkelijke opbrengsten en kosten over de eerste zes maanden van het boekjaar. Zij vormen een sturingsinstrument voor het bestuur en toezichthouder.
- Het jaarverslag, bestaande uit een bestuursverslag en een jaarrekening, die de verantwoording zijn van het gevoerde artistieke, organisatorische en financiële beleid over het vorige boekjaar. Het jaarverslag wordt vastgesteld door de Raad van Toezicht en voor 1 mei doorgestuurd naar de Gemeente Den Haag, ter verantwoording van de verleende subsidies.

De administratie en de jaarrekening worden in opdracht van de Raad van Toezicht gecontroleerd door Masman Bosman Accountants en Belastingadviseurs. Zij doen dit voor Rabarber sinds 2006. Vanaf 2017 is de heer drs. R.H. Koldenhof RA de behandelend accountant namens MasmanBosman. De accountant verstrekt een controleverklaring bij de jaarrekening en een controleverklaring bij bijdragen van fondsen en subsidiënten. De accountant heeft geen andere opdrachten voor Rabarber uitgevoerd. In het kader van de Governance Code Cultuur wordt de accountant telkens ingehuurd voor een periode van vier jaar.

Beloningsbeleid

Het beloningsbeleid voor bestuur en toezichthouders bij Rabarber is als volgt:

- De bestuurder is op full time basis in dienst bij Rabarber en heeft in 2017 een bruto bestuurdersvergoeding ontvangen, bestaande uit het bruto jaarsalaris van € 79.992 inclusief 8% vakantiegeld, een eindejaarsuitkering van 3%. De werkgeversbijdrage aan de pensioenvoorziening daarnaast is € 8.225.
- De leden van de Raad van Toezicht krijgen geen vergoeding voor hun werkzaamheden.

9. Verslag van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft conform haar reglement als toezichthouder de volgende taken:

- het actief en op stimulerende en kritische wijze toezicht houden op onder meer de realisatie van doelstellingen, de strategie, het risicobeheer en het financieel beleid;
- het op actieve wijze het bestuur adviseren, zowel anticiperend als reflecterend op beslissingen van het bestuur;
- het goedkeuren van begroting en jaarrekening in het kader van het Meerjarenbeleid
- het benoemen van de externe accountant na advies van het bestuur/directie;
- het benoeming, bezoldiging, schorsing en ontslag van het bestuur; en
- het jaarlijks beoordelen van het functioneren van bestuur/directie;
- het jaarlijks zelf evalueren van het eigen functioneren van de toezichthouder.

Beginselen 'critical friend' en 'no surprise'

De Raad van Toezicht laat zich leiden door het culturele, economische en maatschappelijke belang van Rabarber, waarbij de belangen worden afgewogen van degenen die bij Rabarber zijn betrokken. De Raad van Toezicht van Rabarber beziet haar taakopvatting vanuit twee principes. Het stelt zich op als 'critical friend' van het bestuur en doet ook haar best die rol te blijven vervullen. Daarnaast is het beginsel van 'no surprise' afgesproken met de bestuurder. Afgesproken is dat de Raad van Toezicht vooraf wordt geïnformeerd door de bestuurder over alle risico's die Rabarber vanuit governance overwegingen loopt.

Besproken onderwerpen

In het jaar 2017 is de Raad van Toezicht viermaal bijeen geweest, waarvan eenmaal (deels) zonder bestuurder/directie. In het overleg tussen bestuurder en toezichthouder zijn onder andere de volgende onderwerpen aan de orde geweest:

- nieuwe visie- en strategievorming
- lopende activiteiten en producties
- bestuurlijke continuïteit op middellange termijn
- bestuursverslag en jaarrekening 2017
- begroting 2018
- halfjaarcijfers 2017
- risicobeheer
- continuïteit gemeentelijke subsidies
- HRM-dossiers
- omgang met freelancers en Wet DBA
- VOG-verklaringen
- pensioenregeling
- interne portefeuillevverdeling RvT
- werkwijze RvT
- zelfevaluatie RvT

Er zijn geen besluiten door de Raad van Toezicht genomen waarbij sprake is van tegenstrijdige belangen. In de bijlage van dit bestuursverslag zijn de nevenfuncties van bestuurder en toezichthouders vermeld.

Samenstelling

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor zijn eigen samenstelling: hij waarborgt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid. Voor de Raad van Toezicht is een rooster van aftreden opgesteld, waarbij statutair is bepaald dat een lid maximaal twee termijnen van vier jaar kan functioneren. Het rooster van aftreden van de Raad van Toezicht is als volgt:

<i>naam</i>	<i>functie</i>	<i>datum aantreden</i>	<i>termijn</i>	<i>datum aftreden</i>	<i>status</i>
dhr. M.D. Hes	voorzitter	17 maart 2015	1e termijn	17 maart 2019	herbenoembaar
dhr. J.K. van der Geer	lid	6 december 2011	2e termijn	6 december 2019	niet herbenoembaar
mw. J. Jansen	lid	1 juli 2015	1e termijn	1 juli 2019	herbenoembaar
mw. A. van der Werf	lid	27 maart 2017	1e termijn	27 maart 2021	herbenoembaar
dhr. A.F. Westerhof	lid	27 maart 2017	1e termijn	27 maart 2021	herbenoembaar

10. Organisatie en medewerkers

Zoveel activiteiten, programma's en producties kunnen alleen maar plaatsvinden met de hulp van heel veel toegewijde mensen. Niet alleen onze eigen medewerkers in dienst en onze theatermakers, maar ook onze medewerkers op projectbasis, stagiairs en vrijwilligers. Dankzij hen is Rabarber wat het is.

Medewerkers in dienst

Bestuurder/algemeen directeur	Rebecca van Leeuwen
Zakelijke leiding en marketing	Karin Lucet
Managementassistent en productiecoördinatie	Miranda van der Kooy
Coördinatie binnenschoolse educatie en vooropleidingen	Sascha van Veen
Communicatie en publiciteit	Annemieke Quast
Receptie, kaartverkoop en leerlingenadministratie	Sandra Jansen en Sharon van Malssen
Financiële leerlingenadministratie	Ella Verschragen
Boekhouding	Martin Scholten
Theater-coördinatie	Patries Baijer, Zarah Boeters en Melissa van Dartel
Publieksbegeleiding	Raysrie Boedhoe, Carlos de Bruijn, Susanne Ketting en Geerten Stumpel
Hoofd techniek en onderhoud	Joost Kelderman
Technische assistentie	Dennis Ros en Roeland Schuijren
Productie op de vloer	Melody Akkerman, Maxime Jacquard, Nina Malan, Micheline Matla, Lenneke Pronk, Andrea Versteeg en Marion van der Voort
Foyermedewerkers	Patries Baijer, Raysrie Boedhoe, Eveline de Bree, Carlos de Bruijn, Petra Hameleers, Thijs de Koning, Sam Maerten, Max Stikkelorum en Jim Tuart
Interieurverzorging	Miranda Orobio en Shirley Wevers

Theatermakers

Diverse theaterdisciplines	Monique Baas, Sofie Bakker, Carl Beukman, Marijn van den Bogaard, Casper van Bohemen, Pieterneel Bollmann, Hans van der Boom, Josje Bruinsma, Lora Crawford, Abdel Daoudi, Kirsten van Dissel, Roeland Drost, David Geysen, Ellen Goemans, Juan Gomez, Jeroen de Graaf, Norman van Huut, Andrea de Kruijff, Sanne van Lammeren, Woody Laurens, Hugo Maerten, Saskia Mees, Christiaan Mooi, Marjet Moorman, Siwi Moresche, Ninke Overbeek, Sofie Plekker, Daan van Rijssel, Jo Roets, Natalia Rogalski, Marcel Roijaards, Sytse Schalk, Thomas Schoots, José Schuringa, Wim Serlie, Yoni Serlie, Cat Smits, Nina Sondagh, Merel Stegeman, Jeroen van Vliet, Els Willems en Sara Zwigtmann
Choreografie /dans	Patty Broese van Groenau, Francine van der Kamp, Annette Mandos, Aline Mommers en Yoni Serlie
zang/musical/stemvorming	Inu Joan Goossens, Norman van Huut, Marne Miesen en Barbara Struving
Stagiaires diversen	Sally Aartsen, Jade Blagrove, Dali Bruckel, Imara Klokke, Quincy Makdonald, Mark Midavaine, Thomas Vallentgoed, Jeroen van Vliet, Mariël de Vries, Khouloud Zaher, Sanne van der Zalm en Bas Zemering

Projectmedewerkers

Vormgevers scripts, decors, kostuums, licht en muziek

Vasileios Apostolatos, Bernadette Kijzers, Andrea de Kruijff, Marne Miesen, Amy van Oorschot, Lily Priester, Aidan Radier, Marcel Roijaards, Helene Schaap, Anouk van Schie en Dorine van Ijsseldijk
Vasileios Apostolatos, Marten de Groot, Serge van der Krieken en Robert Schmidt
Milan Tettero, Sally Aartsen, Remco Zwinkels, Nina Sondagh

Technici

Film en fotografie

Vrijwilligers

Coördinatie vrijwilligers

Vrijwilligers technische ondersteuning

Vrijwilliger zaalwacht

Vrijwilliger keuken

Vrijwilligers foyer en aankleding

Vrijwilligers publiekbegeleiding

Vrijwilligers kerstproductie

Tessa Koopman

Zoran Caldrmoski, Rachid Rekik, Leo van Rossum, Cees Top en Jan Schelvis

Susanne Ketting

Fred Boes

Eveline de Bree en Linda de Bruin

Abdullah en Nastasja

Annechien, Annemieke, Anouk, Ariadne, Cathalijne, Ceerle, Cora, Daniëlle, Eunice, Franka, Isis, Joan, Jolanda, Kaja, Kristel, Lieve, Marie, Mira, Nora, Willemijn en Zhosa

Sponsors

Catching Media, Jesse Skolnink en Webshapes & Stages

BIJLAGE -1-

Functies en nevenfuncties Bestuur en Raad van Toezicht Stichting Rabarber

a. Overzicht nevenactiviteiten bestuurder

Rebecca van Leeuwen

Bestuurder/ directeur stichting Rabarber (bezoldigd)

Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel als Geregisseerde Aandacht (bezoldigd)

Bestuurslid van de Stichting tot Instandhouding van de Joodse Begraafplaats te Den Haag (onbezoldigd)

b. Overzicht nevenactiviteiten leden Raad van Toezicht

Michiel Hes

plaatsvervangend Officier van Justitie (bezoldigd)

Penningmeester van de Stichting tot Instandhouding van de Joodse Begraafplaats te Den Haag (onbezoldigd)

Penningmeester van de Stichting Joods Monument Den Haag (onbezoldigd)

Juliette Jansen

Chef Varia bij Omroep West (bezoldigd)

Anne Mieke van der Werf

Directeur GreenEconomics BV (eigen bedrijf – bezoldigd)

ForestEffect Management BV (ook eigen bedrijf – bezoldigd via GE BV)

IC voorzitter Energiq Fonds Zuid Holland (bezoldigd)

CPC oudercommissie Wolters (onbezoldigd)

Arne Westerhof

Performa Uitgeverij BV uitgever/directeur (bezoldigd)

Bestuurslid Stichting Luis in de pels (onbezoldigd)

Bestuurslid Galerie PARTS Project (onbezoldigd)

Lid Raad van Toezicht stichting De Haagse Scholen (onbezoldigd)

Jonathan van der Geer

Politiek adviseur (bezoldigd)